

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

BAKTAY ERVIN: KELETI LEVELEK I-II

(BIBLIOTHECA HUNGARICA ARTIS ASIATICAE 5.)

HOPP FERENC ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM

NKA PÁLYÁZATI AZONOSÍTÓ: 203137/2526

A pályázati beszámoló elérési útvonala: http://hoppmuseum.hu/hf_kozerdeku_adatok

Készítette:

Válóczi Róbert
segédmuzeológus
Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

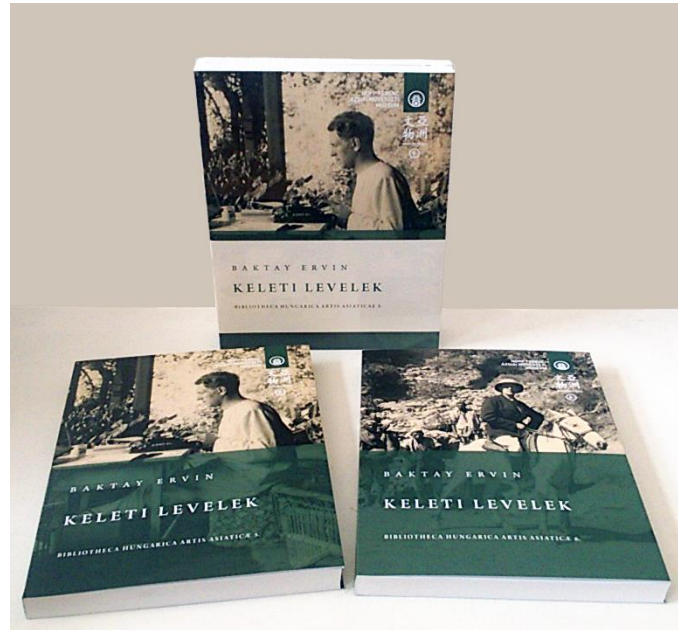
Budapest, 2017. szeptember 27.

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

BAKTAY ERVIN: KELETI LEVELEK I-II

NKA azonosító: 203137/2526

A KÖTET SZINOPSZISA

1926-ban, első indiai útjának kezdetekor a már elismert írónak számító Baktay Ervinnek az útra való felkészülés mellett útjának anyagi fedezetét is gondosan meg kellett terveznie. Erre két lehetőség kínálkozott: egyfelől a *Magyarság* című lappal kötött szerződés értelmében szinte megérkezésétől fogva folyamatosan tudósította a lap olvasóit az általa átélt és feldolgozott élményekről, másfelől pedig korábban már feladott festői hivatását ismét előtérbe helyezve, indiai megrendelőket próbált keresni.

Az 1926 júniusában Indiába érkező Baktay első cikke *Keleti levelek* sorozattal, 1926. augusztus 1-én jelent meg a *Magyarságban*. Ettől fogva általában heti rendszerességgel követték egymást a cikkek, legtöbbször a *Magyarság Vasárnap* című mellékletének bevezető írásaként. A többnyire egyhasábos, fényképek nélkül közölt, változatos témájú írások az utazás részleteit, az indiai nagyvárosok hangulatát és életét mutatták be, de összegezték a történelmi vonatkozásokat és kulturális reflexiókat is. 1927 júliusáig Baktay huszonegy cikket közölt a *Magyarságban*, majd lényegében megszakította kapcsolatát a lappal. 1927-ben *Keleti levelek* címmel még a *Századunk* című folyóirat is közölt Baktaytól két írást, majd következő cikke csak 1928 áprilisában jelent meg az *Ujság* című lapban, ahol július végéig további öt írást adott közre. Közben majd két hónapig tartó

nyugat-tibeti útját előkészítve, július végén átkelt a Zodsi-hágón Ladak felé. 1928. július elején kezdődött a *Keleti levelek* további sorozatának közlése a *Pesti Hírlapban*, általában egyhasábos, de legtöbbször már egy vagy két fényképpel színesített cikkek formájában. Közöttük külön egységet képeznek a Baktay nyugat-tibeti útjáról szóló tudósítások, melynek darabjait *Kőrösi Csoma Sándor nyomában/nyomain* alcímmel közölte. Nyugat-tibeti expedíciójával nemcsak az volt a célja, hogy felfedezze Csoma tibeti tartózkodásának helyszíneit, hanem az is, hogy cikkei segítségével otthon képzeletben mindenki végigjárhassa vele a „tudomány székely hőséneke” útját.

Baktay indiai tartózkodása alatt nem csak a napilapok szerkesztőivel levelezett, hanem az itthon maradt közeli barátaival is. Ezekben a levelekben Baktay (avagy barátaitól kapott állnevén Bhaktabhiksu) élményeit egészen bensőséges, pajzán humorral meséli el úgy, ahogy az ember csak a legközelebbi barátainak szokta. Ezek között a barátok között volt Huzella Pál is, akit Baktay még Hollosy Simon müncheni festőiskolájából ismert. Huzella a levelek szemléletes leírásai alapján Bhaktabhiksu utazását egy szellemes karikatúrasorozattal illusztrálta, aminek darabjait Baktay még Indiában meg is kapta.

Baktay 1929. július 2-án, nyarán súlyos betegen tért vissza Magyarországra, de a *Keleti levelek* sorozata nem szakadt meg: lényegében csak az 1933 áprilisában megjelent, hazautazását leíró cikkel fejeződött be. Ugyanakkor szinte azonnal hozzákezdett az általa összegyűjtött hatalmas anyag feldolgozásához. Elsőként a nyugat-tibeti utazását összefoglaló *A világ tetején* című műve látott napvilágot 1930-ban, majd az *India* első kötete 1931-ben, egy év múlva pedig a második kötet. 1933-ban megjelent a *Magyar utazó Indiában*, és 1938-ban a keleti életének személyesebb emlékeit összefoglaló *Indiai éveim* első és második kötete. Ezekben összegezte a *Keleti levelekben* megírt élményeit és tapasztalatait, ugyanakkor a könyvek szövege és felépítése jelentősen különbözik az újságokban közölt cikkektől – a *levelek* számos olyan részletet tartalmaznak, melyek végül nem kerültek bele egyik könyvébe sem.

A PÁLYÁZAT MEGVALÓSULÁSA

A Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum kiskönyvtár sorozata legújabb kötetének megvalósítására 1 millió Ft támogatást nyertünk az NKA Könyvkiadási Kollégiumától. A Baktay Ervin: *Keleti levelek I-II.* címet viselő tanulmánykötetben arra vállalkoztunk, hogy összegyűjtsük, egységes formára hozzuk és magyarázatokkal lássuk el a *Keleti leveleket*. Összesen 93 *Keleti levelek*hez sorolható cikket találtunk, amelyek közül 87-et szerepeltetünk a kötetben. Kihagytuk a többször megjelent cikkeket és azokat, amelyek tudományos állításait már maga Baktay is megkérdőjelezte később kiadott kötetekben. A levelek a korabeli szerkesztők erényeinek és hibáinak kitett szövegét a mai helyesírásnak megfelelően alakítottuk, az indiai és tibeti szavak átírását Baktay szellemében egységesítettük. Bár eredetileg nem minden cikk mellé került illusztráció, mi szeretnénk volna minden levél mellé legalább egy képet közölni. Választék pedig volt bőven, hiszen a Hopp Múzeumban őrzött Baktay hagyatékban több száz fénykép és negatív található ebből az időszakból. Ezeket vagy maga Baktay, vagy sógora, Umráó Szingh Sérgil készítette, de szép számmal akadnak köztük profi fotóstúdiók által készített felvételek is. Igyekeztünk olyan képekkel szolgálni, amelyek kapcsolódnak az adott cikkben szereplő

eseményekhez és a 20-as évek Indiájának jellemző arcát mutatják be. A *leveleket* és tanulmányokat összesen 109 archív fotó kíséri.

A *Keleti levelek* szöveganyagának mennyisége indokolta, hogy két kötetben jelenjen meg, melyek összetartozását a címlapok azonos tipográfiája, illetve egy elegáns hasfogó is erősíti. Az első kötetben kapott még helyet Pap Ágnes, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársának bevezető tanulmánya, amely részletesen foglalkozik Baktayval és a *Keleti levelek* megírásának körülményeivel. A második kötetben kaptak helyet Huzella Pál először publikált karikatúrái, valamint Baktay barátaihoz írott leveleinek azon részei (*Bhaktabhiksu levelei*), amelyek a karikatúrák alapjául szolgáltak. Szintén itt olvashatók Kelényi Béla tanulmányai a Huzella-karikatúrákról és Baktay Indiában készült festményeiről. A *Függelékek*ben szerepelnek Baktay utazásának dátumai és az ezeket bemutató térképek. Mindkét kötet végére kerültek az előforduló indiai és tibeti szavak jegyzékei.

A tanulmánykötet az NKA pályázatban rögzített 500 példányban jelent meg, melyből 20 kötetet szerződés szerint eljuttatunk a vidéki könyvtárakhoz.

BAKTAY ERVIN: KELETI LEVELEK I-II

(BIBLIOTHECA HUNGARICA ARTIS ASIATICAE 5.)

SZERKESZTETTE: Frazer-Imregh Monika, Kelényi Béla, Válóczy Róbert

A SZÖVEGET GONDOZTA: Ruttkay Helga

FOTÓK, REPRODUKCIÓK: Áment Gellért, Laczkovich Virág

KIADÓI KOORDINÁCIÓ: Türk Timea

GRAFIKAI TERV: Takács Lídia

FOTÓK, FESTMÉNYEK,

DOKUMENTUMOK: Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest, Kieselbach Galéria és Aukcióház, Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, Baktay Ervin Gimnázium, Bonta Zoltán, Hegyemegi Kiss Áron, Székely István, Bethlenfalvy Géza

FELELŐS KIADÓ: Dr. Baán László főigazgató

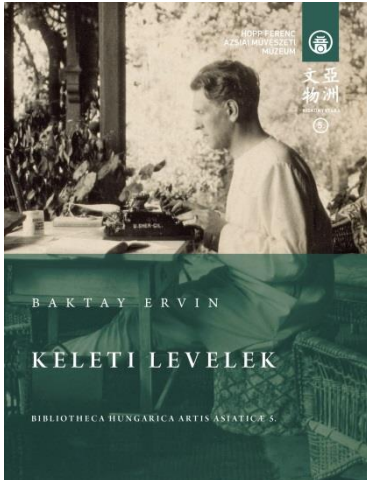
SOROZATSZERKESZTŐ: Dr. Fajcsák Györgyi

NYOMDA: Pauker Nyomda

HU ISSN 0261-0351

ISBN 978-963-87496-9-7 (első kötet)

ISBN 978-963-89585-4-9 (második kötet)

ELSŐ KÖTET – TARTALOM

BEVEZETŐ (A szerkesztők)

PAP ÁGNES: *Baktay Ervin Keleti levelei*

BAKTAY ERVIN: *Keleti levelek*

Trieszttől Port-Szaídig

Port-Szaídtól Bombayig

Bombay

Magyar fiú Indiában

Az Elephanta-szigeten

A szádhu

Útban a Himálaja felé | Két nap az indiai vasúton

A rádzipútok magyar lovakat akarnak vásárolni

Simlában, India igazi fővárosában

Balrám Száhab megtérése

Mikszáth sárosi gavallérai – Indiában

Bazárélet Simlában

Mezőgazdaság Pandzsábben

Éjszakai séta egy indiai vasúti állomáson

Nyugat irodalma – Kelet szemüvegén át

Indus birkózóverseny

*Vendégségben a patijálái maharádzsánál Ráma isten
ünnepének napján*

A dhóbí, avagy az indiai háziasszonyok öröme

Delhi nyolc városa

A dzsíndi maharádza udvarában

Az indiai kasztrendszer

A szikhek

A hindú vallás

Hindúk és muzulmánok

Az univerzális vallás

A simlái szezon vége

Útban Kasmírba

Srínagar | „India Velencéje”

Vízi élet Kasmírban

Nomád élet Kasmírban

A Khajbar-szoros

A civilizáció végvára

Pandzsáb fővárosában

Hindú lakoma

A halhatatlanság tava

A Tádzs Mahal | A Halhatatlan Szerelem emlékműve:

„Kőbe Faragott Könnyecsepp”

Ágrá

Fatéhpur, az elhagyott város

Dzsajpur, a rózsaszínű város

Ámbér, a holt várkastély

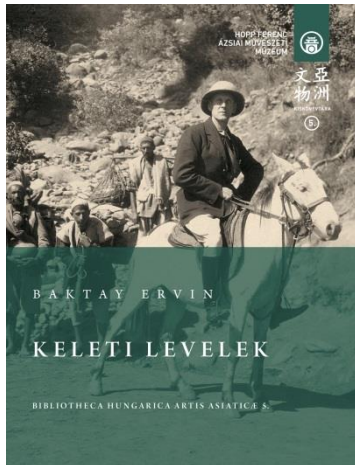
A Galtá-völgyi templomok

*Adzsmér, Rádzsputáná kulcsa
Ahol Brahmá a világot teremtette | A szent Puskar-tó
Csittórgarh | A hindú történelem Szigetvára
Udajpur, a fehér város
Látogatás Mahátmá Gándhínál
Gándhí telepén | A Szatjagraha Ásram élete és
munkássága
Az indus szolga
Látogatás Stein Aurélnál
Magyar író Indiában | Egy angol tábournok följegyzései
Justh Zsigmondról*

SZÓJEGYZÉK

AZ ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE

MÁSODIK KÖTET – TARTALOM

BAKTAY ERVIN: *Keleti levelek* (második rész)

*Kőrösi Csoma Sándor nyomában
Készülődés és indulás Kasmírból
A Zodzsi-hágó hóhídjain át
Ladak kapujában
Nyugati Tibetben
Tibetiek közt egy ladaki faluban
Nyugat-Tibet fővárosában
Kőrösi Csoma Sándor tibeti tisztelője
Zanszkar felé
Zanszkarban
Kötélhidakon át Zanszkar fővárosába
Zangla felé
A zanglai lámakolostorban
A Szangpo völgyében Phuktal felé
A phuktali lámakolostorban
Az utolsó állomás
Tibeti levél
Szentek és vezeklők Indiában – Igaziak és csalók
Adzsantá barlangtemplomai
India csodája: az előrái sziklateplom
Majszúr – India leghaladottabb állama
Az elefánt szerepe Indiában
Sportélet Indiában
A tóda nép | Titokzatos népfaj Dél-Indiában
Indiai vasutakon
A dél-indiai hindú templomok
Ceylon szigete
Adjár – a teozófusok Rómája
Purí és a Dzsagannáth-templom
Kalkattá, India legnagyobb városa
Káli templomában
Látogatás Rabíndranáth Tagore-nál – A sántinikétani*

telep élete

Falusi élet Indiában

Ahol Buddha megvilágosult, s ahol meghalt | Bódhgajá és Kászia

Benáresz | A hindúk szent városa

Négy hét a tengeren

India problémái

VÁLÓCZI RÓBERT: *Baktay Ervin indiai utazásának fényképei |*

A Keleti levelek képanyagának összeállításáról

KELÉNYI BÉLA: *Bhaktabhiksu megjelenik | Baktay Ervin Keleti*

levelei Huzella Pál visszaemlékezéseivel és

karikatúráival

HUZELLA PÁL: *Bhaktabhiksu levelei*

KELÉNYI BÉLA: *Baktay Ervin indiai festményei*

FÜGGELÉKEK

A KELETI LEVELEK BIBLIOGRÁFIAI ADATAI

BAKTAY INDIAI ÚTJÁNAK DÁTUMAI

TÉRKÉPEK

SZÓJEGYZÉK

AZ ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE